

Projekt współfinansowany jest przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz środków budżetu województwa opolskiego w ramach pomocy technicznej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020

STRESZCZENIE RAPORTU KOŃCOWEGO Z EWALUACJI

pn. *Ocena wsparcia w zakresie edukacji w ramach RPO WO 2014-2020 oraz analiza aspiracji edukacyjno-zawodowych uczniów szkół ponadpodstawowych i osób dorosłych*

WPROWADZENIE

Badanie zostało zrealizowane w okresie od lutego do września 2022 r. przez niezależnego Wykonawcę zewnętrznego: Ewalu Sp. z o.o. w Warszawie, na zamówienie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego (umowa nr DOA-ZP.273.1.2022 z 03.02.2022 r.). W ramach badania wypracowano raport metodologiczny oraz raport końcowy¹.

CELE BADANIA

Głównym celem badania była ocena realizacji dotychczasowych działań na rzecz edukacji ogólnej, zawodowej oraz ustawicznej podejmowanych w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020* oraz analiza aspiracji społecznych i zawodowych uczniów szkół ponadpodstawowych oraz osób dorosłych w wieku aktywności zawodowej.

W toku badania (w ramach celów szczegółowych):

- a) wysoko oceniono użyteczność, skuteczność zastosowanych form wsparcia udzielonych w ramach Poddziałań 9.1.1, 9.1.2 i 9.1.5 oraz Działań 9.2, 9.3 i 9.4 RPO WO 2014-2020 pod kątem realnych potrzeb odbiorców, teraźniejszych wyzwań edukacyjnych oraz ich wpływu na poprawę sytuacji uczestników projektów, jak i możliwości wykorzystania przez nich nabytych kluczowych kompetencji i kwalifikacji niezbędnych do funkcjonowania na rynku pracy;
- b) poznano plany i aspiracje edukacyjne, zawodowe oraz migracyjne uczniów szkół ponadpodstawowych i osób dorosłych (w wieku aktywności zawodowej) oraz czynniki warunkujące ich pozostanie na opolskim rynku pracy;
- c) wysoko oceniono wsparcie udzielone w trakcie trwania pandemii COVID-19 oraz przeanalizowano wykorzystanie kluczowych kompetencji TIK oraz sprzętu i oprogramowania informatycznego w ramach nauczania zdalnego;
- d) wypracowano wnioski i rekomendacje w celu zwiększenia skuteczności, użyteczności i trwałości oferowanego wsparcia w obszarze edukacji, użytecznych w realizacji polityki rozwoju regionalnego do 2030 roku w województwie opolskim.

¹ Raport końcowy został przygotowany w dwóch wersjach: standardowej i dostępnej cyfrowo.

METODOLOGIA BADANIA

Przyjęte w badaniu podłoże teoretyczne bazowało na koncepcji ewaluacji opartej na teorii. Natomiast zastosowane w badaniu podejście metodologiczne oparło się o triangulację technik, źródeł danych i podejść badawczych, co uwiarygadnia uzyskane wyniki. Przedstawione w tabeli metody i techniki badawczo-analityczne wykorzystano do zebrania niezbędnych danych.

METODY I TECHNIKI	ŹRÓDŁA DANYCH / RESPONDENCI
Analiza desk reseach	<p>Analiza zawartości i zastosowania istniejącej już wiedzy do celów badania, w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dokumentów programowych i sprawozdań RPO WO 2014-2020; ▪ dokumentacji konkursowej i wniosków o dofinansowanie / płatność; ▪ wniosków o przyznanie stypendium w ramach 9.1.5 RPO WO 2014-2020 w roku szkolnym 2020/2021 wraz ze sprawozdaniami (280 dokumentów); ▪ ofert wybranych do dofinansowania w ramach EBO; ▪ danych monitoringowych z systemu SL2014 czy danych GUS BDL; ▪ założeń FEO 2021-2027; ▪ wyników egzaminów końcowych szkół podstawowych i egzaminów maturalnych; ▪ regionalnych analiz dot. losów zawodowych absolwentów; ▪ raportów, analiz i opracowań powiązanych tematycznie z badaniem.
Zogniskowane wywiady grupowe (FGI)	<p>Łącznie przeprowadzono 11 FGI z przedstawicielami:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ szkół na poziomie kształcenia ogólnego (beneficjenci/odbiorcy wsparcia w ramach Poddziałania 9.1.1 i 9.1.2 RPO WO 2014-2020); ▪ szkół na poziomie kształcenia zawodowego (beneficjenci/odbiorcy wsparcia w ramach Poddziałania 9.2.1 i 9.2.2 RPO WO 2014-2020); ▪ beneficjentów realizujących projekty w Działaniach 9.3 i 9.4 RPO WO 2014-2020; ▪ IZ i IP RPO WO 2014-2020 odpowiedzialnymi za projekty edukacyjne; ▪ rodziców/opiekunów uczniów/stypendystów realizujących IPR; ▪ rodziców/opiekunów uczniów oraz uczniów biorących udział w projektach Poddziałania 9.1.1 i 9.1.2 (w podziale na szkoły podstawowe i ponadpodstawowe); ▪ rodziców/opiekunów uczniów oraz uczniów z Poddziałania 9.2.1 i 9.2.2; ▪ organizacji pracodawców, przedsiębiorcami i partnerami społ.-gosp.; ▪ NGO wyłonionymi w konkursie ofert Europejskiego Budżetu Obywatelskiego; ▪ koordynatorów wojewódzkich w zakresie systemu oświaty.
Wywiady kwestionariuszowe (CAWI/CATI)	<p>W badaniach ilościowych zastosowano podejście mixed-mode, łączące techniki CAWI (ankietę internetową) i CATI (ankietę telefoniczną). Ankiety zrealizowano wśród:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 225 nauczycieli; ▪ 169 uczniów szkół kształcenia zawodowego; ▪ 217 osób dorosłych uczestniczących w kształceniu ustawicznym; ▪ 458 uczniów przedostatnich i ostatnich klas szkół ponadpodstawowych; ▪ 287 dyrektorów szkół kształcenia ogólnego i zawodowego; ▪ 62 beneficjentów projektów Poddziałania 9.1.1, 9.1.2, 9.2.1 i 9.2.2.
Wywiady indywidualne pogłębione (IDI)	<p>Przeprowadzono 3 bezpośrednie rozmowy z:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ beneficjentem projektu pozakonkursowego Poddziałania 9.1.5; ▪ beneficjentem i koordynatorem EBO; ▪ przedstawicielem Regionalnego Centrum Rozwoju Edukacji.
Panel ekspertów	<p>Zrealizowano 1 spotkanie z Zespołem ds. ewaluacji edukacji oraz potencjalnymi adresatami zaleceń w zakresie uzgodnień ostatecznych zapisów raportu końcowego.</p>

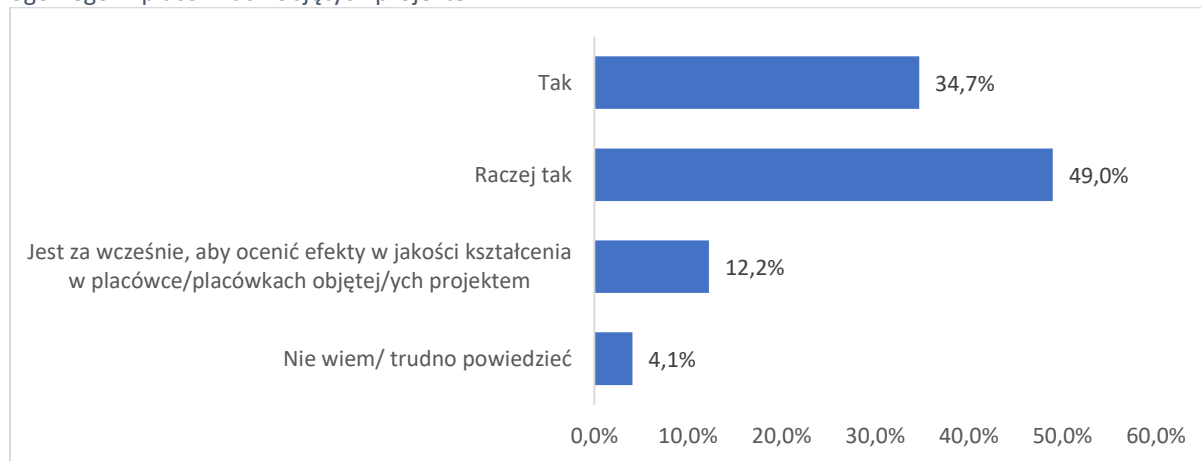
WYNIKI BADANIA (RAPORT KOŃCOWY)

Wsparcie kształcenia ogólnego

Do 28.02.2022 r. wsparciem w ramach Poddziałań 9.1.1 i 9.1.2 objęto **63 518 uczniów** przy zakładanej wartości docelowej wskaźnika 30 000. Wsparcie wyraźnie częściej trafia do mieszkańców obszarów wiejskich i charakteryzuje się wysoką skutecznością realizacji zakładanych celów Programu oraz wysoką efektywnością kosztową. Ważnym uzupełnieniem projektów są działania w zakresie doradztwa zawodowego oraz indywidualizacji pracy z uczniem. Uczniowie najbardziej cenią te elementy, które wiążą się z wyjściem poza rutynę szkolnego procesu dydaktycznego, a za najbardziej użyteczne wsparcie postrzegają to, co pozwala im lepiej odpowiadać na wyzwania rynku pracy. Uczniowie chcą być wspomagani, w zakresie: przygotowania do egzaminów – języki oraz wiedzy „twardej”, przydatnych na rynku pracy i umiejętności miękkie, mających wpływ na karierę zawodową.

Blisko 74% beneficjentów uważa, że w efekcie realizacji projektów osiągnięto poprawę jakości kształcenia. Według beneficjentów największy wpływ na poprawę jakości kształcenia miało wsparcie uczniów zarówno w zakresie kompetencji kluczowych i uniwersalnych, jak i kształtowanie ich kompetencji w zakresie nauk przyrodniczych, a następnie doposażenie pracowni przedmiotowych.

Wykres 1 Deklaracje beneficjentów projektów Poddziałań 9.1.1. i 9.1.2 dotyczące poprawy jakości kształcenia ogólnego w placówkach objętych projektem

Źródło: badanie CAWI/CATI wśród beneficjentów Poddziałań 9.1.1 i 9.1.2 [n=49]

Z perspektywy użyteczności wsparcia zasadne jest także włączenie w realizację projektów rodziców, jak również dofinansowanie przeciwdziałania negatywnym społecznym i zdrowotnym skutkom pandemii wśród uczniów. O użyteczności wsparcia decydowało także doposażenie pracowni przedmiotowych, doposażenie szkół w sprzęt i oprogramowanie TIK oraz wyposażenie liceów w sprzęt i oprogramowanie TIK mające na celu wspomaganie nauczania zdalnego. Nie można przyjąć jednak, że potrzeby szkół i placówek edukacyjnych regionu są w tym zakresie zaspokojone, więc działania te winny być kontynuowane. Duża część dyrektorów widzi też konieczność modernizacji i rozbudowy infrastruktury szkoły, dobudowania sal, zwiększenia powierzchni przeznaczonej na zajęcia dydaktyczne. W połowie wspartych szkół zgłoszono także potrzebę rozbudowy infrastruktury sportowej.

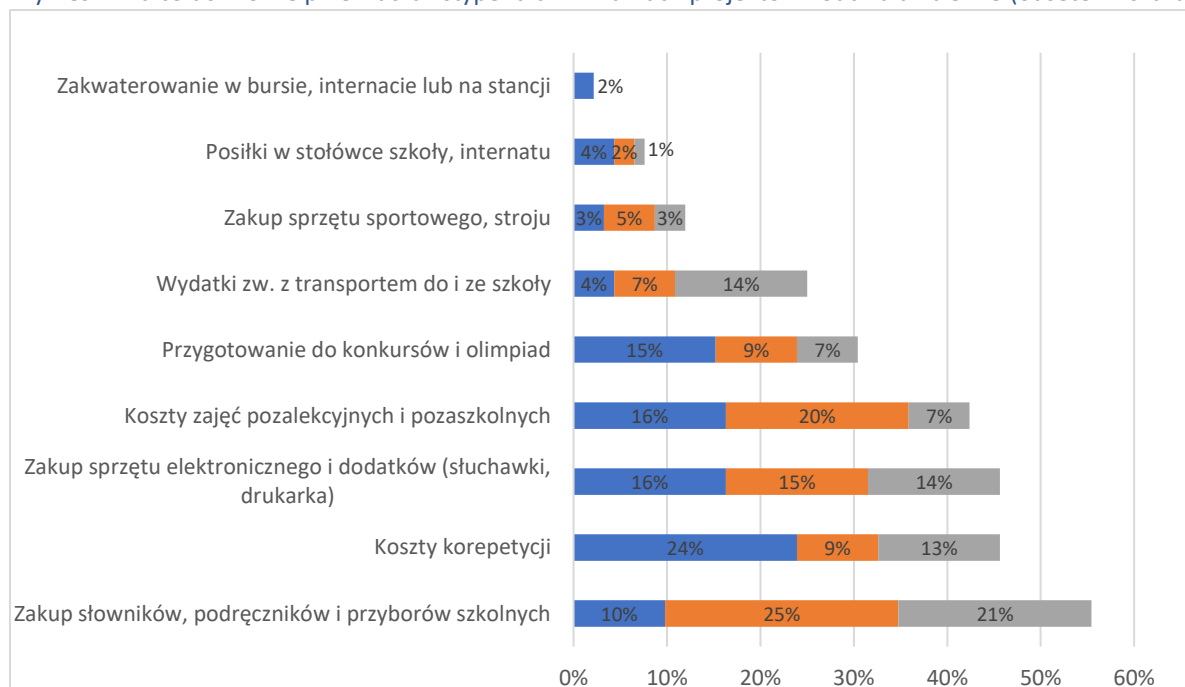
Programy pomocy stypendialnej

Skuteczność Poddziałania 9.1.5 Programy pomocy stypendialnej jest wysoka. Założono w RPO WO 2014-2020, że docelowo liczba osób mających indywidualny plan rozwoju (IPR) wyniesie 1 500 osób. Aktualnie wskaźnik ten osiągnięto na poziomie **1 604**. Odsetek uczestników pochodzących z obszarów wiejskich jest wyższy niż planowano, co jest efektem preferencji dla tej grupy osób.

Programy stypendialne stały się swoistą marką, są rozpoznawane i wyczekiwane. Ciągłość trwania programów stypendialnych jest niezbędna dla zachowania trwałości efektów wsparcia i utrzymania wysokiej marki tego produktu.

Stypendia przede wszystkim przeznaczane były na działania rozwijające, uzupełniające edukację formalną, podnoszące kompetencje i rozwijające pasje i talenty uczniów i uczennic. Najczęściej środki ze stypendiów wydawano na zakup słowników, podręczników i przyborów szkolnych, koszty korepetycji, zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne. Istotnym kosztem był zakup sprzętu elektronicznego i dodatków (słuchawki, drukarka etc.), szczególnie w okresie pandemii.

Wykres 2. Na co uczniowie przeznaczali stypendium w ramach projektów Poddziałania 9.1.5 (odsetek wskazań)

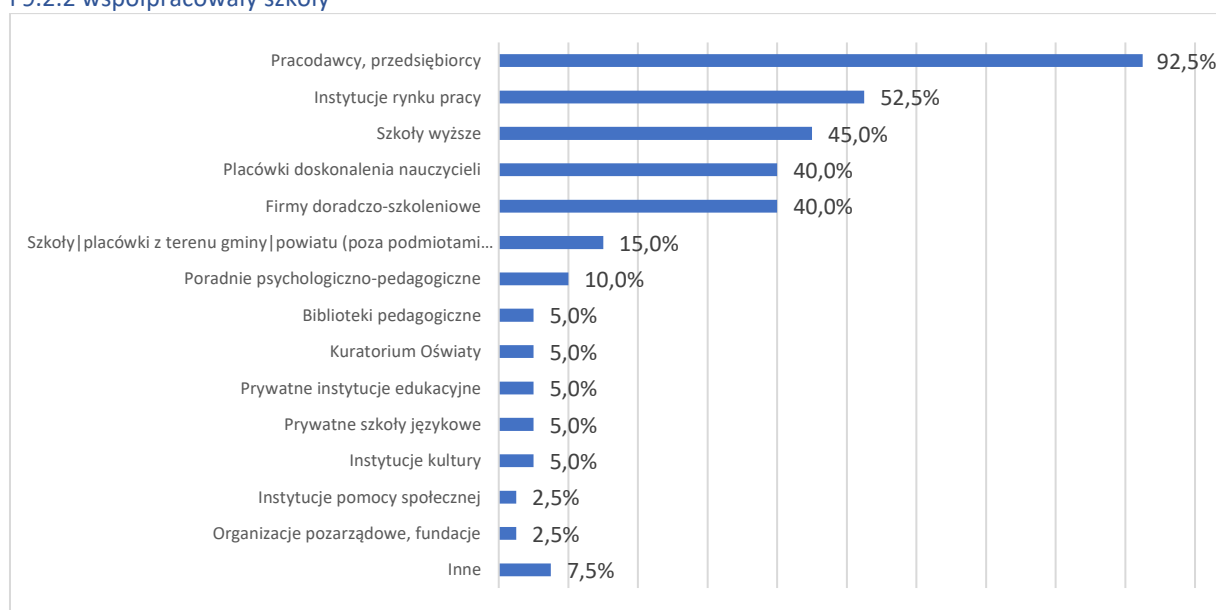
Źródło: badanie CAWI/CATI wśród uczestników wsparcia (stypendiści) [n=92]

Biorąc pod uwagę sytuację społeczno-gospodarczą kraju (wysoka inflacja, wzrost cen, trudniejsza sytuacja na rynku pracy), konieczne jest rozważenie zwiększenia kwoty stypendium w kolejnych edycjach programu. Wskazane jest też zróżnicowanie wysokości stypendium od etapu edukacji (szkoła podstawowa/szkoła ponadpodstawowa) oraz od osiągnięć naukowych uczniów.

Wsparcie kształcenia zawodowego

W ramach Poddziałania dotyczących kształcenia zawodowego wsparciem objęto dużą grupę uczniów szkół i placówek w całym województwie (**11 834 uczniów**). Projekty obejmowały najczęściej wyposażenie szkół i pracowni kształcenia zawodowego, zajęcia praktyczne, kursy, szkolenia i staże dla uczniów, kursy, szkolenia i studia podyplomowe dla nauczycieli oraz współpracę z pracodawcami. Do największych sukcesów projektów należy zdobycie kompetencji zawodowych przez uczniów, a co za tym idzie, poprawę ich sytuacji na rynku pracy, zwłaszcza poprzez bezpośredni kontakt ze środowiskiem pracy i pracodawcami.

Wykres 3. Podmioty z otoczenia społeczno-gospodarczego, z którymi w ramach projektów Poddziałania 9.2.1 i 9.2.2 współpracowały szkoły

Źródło: badanie CAWI/CATI z dyrektorami szkół uczestniczących w projektach w ramach Działania 9.2.1 i 9.2.2. w zakresie kształcenia zawodowego [n=40]

Wzmocnić należy punktowanie działań umożliwiających uczniom doświadczenie realnego kontaktu ze środowiskiem pracy, jak i trwałość, systemowość oraz różnorodność form współpracy z pracodawcami. Pożądany model obejmuje współpracę trwałą, obejmującą zarówno tradycyjne formy, takie jak staże i praktyki zawodowe, jak i inne działania: tworzenie klas patronackich, prowadzenie zajęć przez pracodawców, ścisłą współpracę między pracodawcami a kadrą szkół, wsparcie finansowe ze strony pracodawców, wyjazdy studyjne i wizyty w firmach.

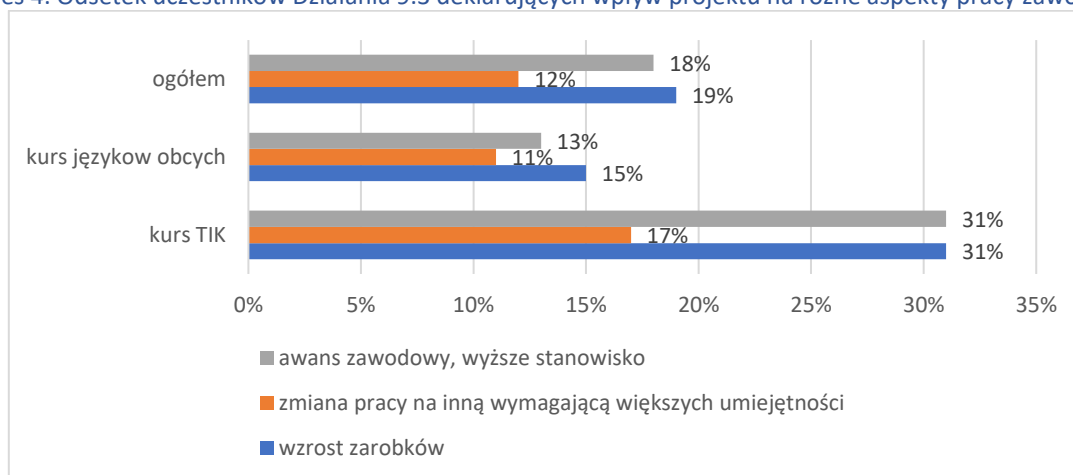
Kształcenie ustawiczne

Łącznie w ramach projektów ukierunkowanych na kształcenie ustawiczne objęto wsparciem **17 705** osób, co stanowi 3% ogólnej liczby dorosłych mieszkańców województwa opolskiego. W ich zakresie realizowane są kursy zawodowe podnoszące kwalifikacje, dające uprawnienia do wykonywania zawodu lub podnoszące kompetencje w zawodzie oraz kursy z zakresu TIK i języków obcych.

Użyteczność wsparcia jest zróżnicowana i zdeterminowana takimi czynnikami jak sytuacja gospodarcza, konsekwencje pandemii COVID-19, dostępność form wsparcia w bazie BUR. Użyteczność interwencji w tym obszarze dot. nie tyle podniesienia konkurencyjności na rynku pracy, ile zwiększenia samooceny uczestników, poprawy funkcjonowania w życiu codziennym, pozazawodowym. Rekomenduje się zwiększenie szans udziału osób spoza grup defaworyzowanych (posiadających podstawowe umiejętności językowe lub TIK) w projektach kształcenia ustawicznego. W trakcie badania zdiagnozowano niewystarczającą dostępność doradztwa edukacyjnego dla osób dorosłych, zaleca się więc rozważenie realizacji projektu pozakonkursowego, standaryzującego takie usługi dostępne w każdym powiecie regionu.

Działania w ramach EBO charakteryzują się wysoką użytecznością i innowacyjnością. Interwencje realizowane w ramach ofert organizacji pozarządowych uzupełniają luki w BUR, wynikają bezpośrednio z potrzeb regionalnego środowiska, są „szyte na miarę”. Włączenie partycypacji mieszkańców w ocenę ofert niesie za sobą realny potencjał popularyzacji zawodowego kształcenia ustawicznego. Rekomenduje się włączenie do zakresu wsparcia form długookresowych np. dwuletnich kursów i szkoleń, co może w jeszcze większym stopniu przyczynić się do realizacji wartości dodanej tego modelu.

Wykres 4. Odsetek uczestników Działania 9.3 deklarujących wpływ projektu na różne aspekty pracy zawodowej

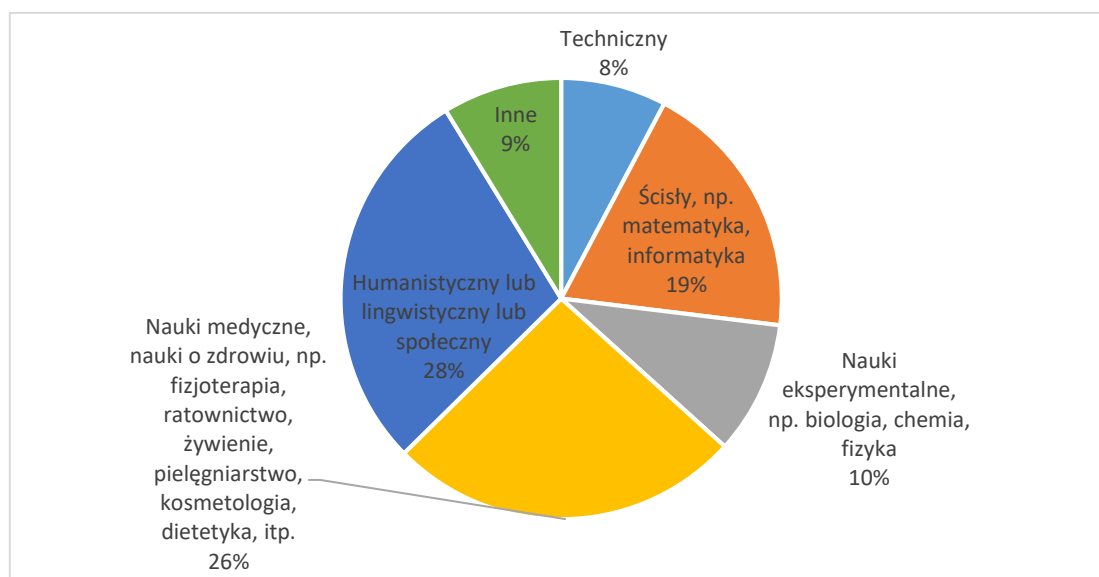

Źródło: badanie CAWI/CATI wśród uczestników projektów Działania 9.3 [n=217]

Plany i aspiracje uczniów

Niemal wszyscy badani uczniowie liceów planują pójść na studia, dominują kierunki humanistyczne, społeczne, lingwistyczne oraz nauki o zdrowiu.

Wykres 5. Wybory kierunków studiów uczniów ostatnich i przedostatnich klas liceów ogólnokształcących, korzystających ze wsparcia w ramach projektów Poddziałania 9.1.1 i 9.1.2

Źródło: badanie CAWI/CATI wśród uczniów klas przedostatnich i ostatnich liceów ogólnokształcących, uczestników projektów Poddziałania 9.1.1 i 9.1.2 [n=297]

Ponad połowa badanych uczniów (61%) zamierza przy tym studiować poza granicami województwa opolskiego, przekonana o wyższym poziomie kształcenia poza regionem oraz lepszych perspektywach zatrudnienia. Wnioski te skłaniają do postawienia rekomendacji o zasadności włączania opolskich szkół wyższych do partnerstw w projektach edukacyjnych przyszłej perspektywy w celu promocji opolskiego szkolnictwa wyższego i zapobieganiu emigracji edukacyjnej. Badani uczniowie planują także pracę dorywczą w trakcie studiów.

Ponad połowa badanych uczniów klas ostatnich i przedostatnich (72%) szkół zawodowych planuje kontynuację nauki w formalnych lub poza formalnych trybach po zakończeniu nauki w aktualnej szkole. Ponad połowa (54%) planuje też podjęcie pracy w ciągu dwóch-trzech lat po zakończeniu nauki, głównie na terenie województwa opolskiego.

Aspiracje zawodowe badanych uczestników kształcenia ustawicznego koncentrują się na planach utrzymania bieżącej pracy (38%) i jednocześnie otrzymywania wyższego wynagrodzenia z tytułu jej wykonywania (32%). Zaledwie 13% deklaruje aspiracje awansu zawodowego, rzadziej niż co 7 badany (14%) rozważa zmianę miejsca pracy, w tym jedynie 5% chciałoby pracować w innym zawodzie, niż wykonywany. Zdecydowana większość (65%) bezrobotnych lub biernych zawodowo uczestników wsparcia w ramach Działania 9.3 planuje znaleźć satysfakcjonującą ich pracę.

Uczestnicy projektów w ramach kształcenia ustawicznego często deklarują jednak aspiracje edukacyjne, blisko połowa (46%) zamierza podnosić swoje kompetencje lub kwalifikacje w kolejnych latach. Zdecydowana większość (70%) badanych uczestników, którzy planują dalsze kształcenie ustawiczne, zdecydowałaby się na kursy, szkolenia organizowane poza miejscem pracy, przez podmiot zewnętrzny.

Wsparcie w czasie pandemii

20 marca 2020 roku został ogłoszony w Polsce stan epidemii, a jednym z pierwszych ograniczeń z tym związanych było zawieszenie działalności szkół i placówek oświatowych i długotrwałe ich funkcjonowanie w trybie zdalnym. Jednym z kluczowych problemów edukacji w trakcie kolejnych fal pandemii był **brak systemowych rozwiązań dla edukacji zdalnej i doraźne reagowanie odpowiedzialnych za zarządzanie edukacją organów państwa**. Efektem pandemii było obniżenie jakości kształcenia, pogłębienie nierówności edukacyjnych oraz pogorszenie kondycji psychofizycznej uczniów i nauczycieli. Wystąpiły problemy z egzekwowaniem obowiązku szkolnego w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych; organizacja edukacji zdalnej była też utrudniona z uwagi na niedostatki kompetencji cyfrowych zarówno uczniów, jak i nauczycieli². Pandemia uwydatniła kilka istotnych słabych stron systemu kształcenia ogólnego w regionie oraz słabości społecznego otoczenia tegoż systemu:

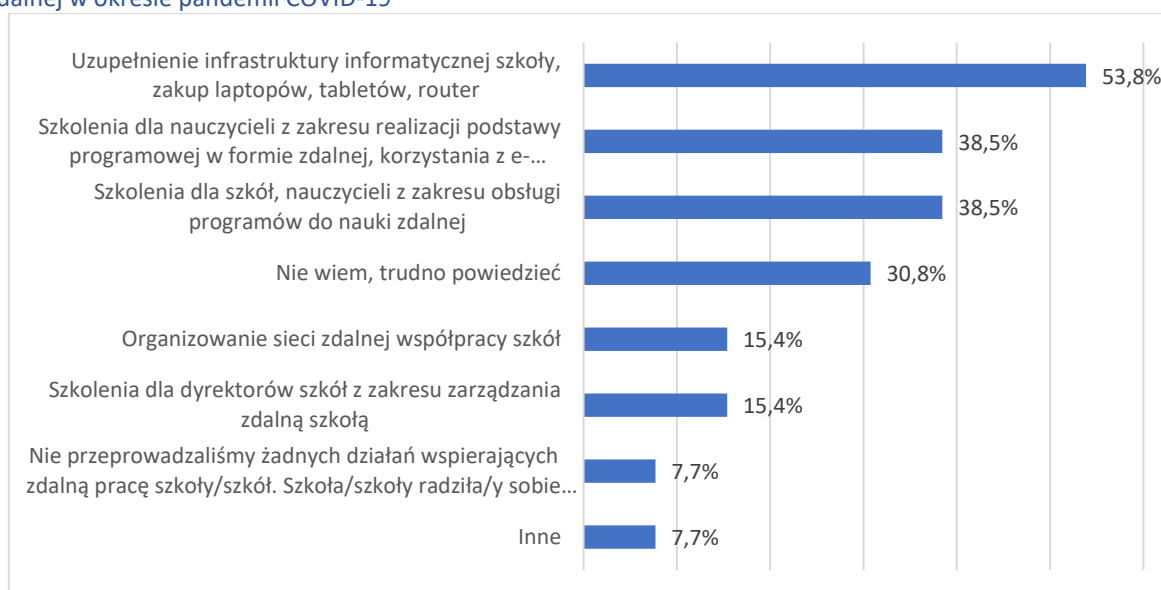
- niewystarczające wyposażenie szkół w sprzęt i oprogramowanie;
- niedostateczne kompetencje cyfrowe nauczycieli oraz uczniów;
- brak kompetencji rodziców w zakresie udzielania wsparcia uczniom w nauce zdalnej;
- brak instrumentów wsparcia i wypracowanych praktyk w zakresie likwidowania społecznych i zdrowotnych skutków izolacji uczniów.

Wsparcie w związku z pandemią skierowane zostało do wszystkich liceów ogólnokształcących. W ramach projektów nauczyciele otrzymali m.in. laptopy z oprogramowaniem. Zaplanowano dla nich także szkolenia w zakresie obsługi pakietów MS Office, w tym Office 365 Teams oraz e-learningu. Szkoły zostały wyposażone m.in. w ekrany interaktywne oraz zestawy mikrofonowo „słuchawkowe”. Zarówno uczniowie, jak i nauczyciele oceniają lekcje zdalne jako mniej atrakcyjne, ograniczające indywidualizację nauczania i możliwość współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym.

Ze względu na pandemię, dokonano zmian w projekcie „Opolskie szkolnictwo zawodowe dla rynku pracy”. Zwiększono budżet, by zakupić 2 220 laptopów oraz 150 komputerów stacjonarnych dla szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w całym województwie. Ponadto 86 szkół z Opola zostało objętych wsparciem związanym z COVID-19 w ramach projektów realizowanych przez Miasto Opole: „Budowanie kariery zawodowej licealistów i uczniów szkół zawodowych w Opolu” oraz „Kształcenie zawodowe dla rynku pracy – 3”. W okresie pandemii beneficjenci podejmowali różne działania wspierające pracę zdalną. Do działań tych najczęściej należało uzupełnienie infrastruktury informatycznej szkół oraz szkolenia dla nauczycieli z zakresu edukacji zdalnej.

² Informacja o wynikach kontroli *Funkcjonowanie szkół w sytuacji zagrożenia Covid-19*, NIK, 2.12.2021.

Wykres 6. Działania podejmowane przez beneficjentów Poddziałania 9.2.1 i 9.2.2 na rzecz umożliwienia nauki zdalnej w okresie pandemii COVID-19

Źródło: badanie CAWI/CATI z beneficjentami Poddziałania 9.2.1 i 9.2.2. dot. kształcenia zawodowego [n=13]

Wsparcie edukacji włączającej

Potrzeba prowadzenia edukacji włączającej narasta od wielu lat – w szkołach przybywa uczniów wymagających wsparcia, o specjalnych potrzebach edukacyjnych, zarówno z orzeczeniami o niepełnosprawności lub o potrzebie kształcenia specjalnego. Po części jest to wynik wzrostu świadomości problemu, w większej części wynika to jednak z pogarszającego się stanu psychicznego społeczeństwa, zwłaszcza jego najmłodszej części. Występuje więc potrzeba wsparcia zdrowia psychicznego, ale też sprawności fizycznej uczniów po okresie nauki zdalnej.

Innym wymiarem i potrzebą edukacji włączającej jest obecność w szkołach regionu uczniów-uchodźców z Ukrainy. W ich przypadku kumulują się dwa typy problemów:

- konieczność adaptacji w nowym środowisku rówieśniczym, zwykle bez znajomości języka, w jakiejś mierze też obcym kulturowo (choć w stopniu ograniczonym);
- trauma wojenna.

Szkoły nie są przygotowane wystarczająco na przyjmowanie uczniów z Ukrainy. Występuje potrzeba wsparcia metodycznego pracy z uczniem ukraińskim, integracji dzieci i młodzieży ukraińskiej w środowisku lokalnym. Pozytywnie należy ocenić zaplanowanie w ramach FEO 2021-2027 wsparcia adaptacji uczniów i uczennic z Ukrainy w szkołach regionu jako instrumentu edukacji włączającej.

Najczęściej wskazywane potrzeby (w szkolnictwie zawodowym) związane z przybyciem uchodźców z Ukrainy, które mogą być przynajmniej częściowo zaspokojone w ramach funduszy unijnych, to przygotowanie wskazówek i materiałów metodycznych dotyczących tego, jak włączyć młodzież/dzieci ukraińskie do polskiego systemu edukacji oraz polskiego życia społecznego. Oczekiwane jest także systemowe wsparcie kwestii różnic językowych.

Włączenie uchodźców z Ukrainy w system kształcenia ustawicznego jest trudne i kosztowne, głównie ze względu na barierę językową. Wydaje się, iż będzie ono możliwe do wprowadzenia po uprzednich min. 2-letnich kursach nauczania języka obcego np. w ramach innego priorytetu FEO 2021-2027.

Wskazane jest również poradnictwo dotyczące zakładania działalności gospodarczej i pozyskiwania dotacji na ten cel, również ze środków unijnych.

REKOMENDACJE

Bazując na wynikach uzyskanych w toku realizacji badania, Wykonawca zaproponował szereg działań możliwych do wdrożenia w perspektywie do 2030 roku. Rekomenduje się:

- a) realizację projektów wspierających edukację ogólną - oddziaływujących na ogólny rozwój psychofizyczny uczniów i uczennic; wyrównujących różnice między nimi w zakresie kapitału kulturowego; wspierających rozwój osobisty, rozwój kreatywności i rozwój postaw obywatelskich;
- b) wspieranie działań włączających rodziców w działalność szkoły oraz ukierunkowanych na pedagogikę rodziców - służącą stwarzaniu dziecku optymalnego, domowego środowiska nauki, jego motywowaniu do pracy, a także pobudzaniu aspiracji edukacyjnych ucznia;
- c) zwalczanie społecznych i zdrowotnych skutków izolacji związanej z edukacją zdalną (gł. w ramach kształcenia ogólnego);
- d) realizację ogólnopolskiego projektu angażującego asystentów edukacyjnych, wspierających integrację uczniów ukraińskich w polskich szkołach;
- e) kontynuację w kolejnych edycjach programów stypendialnych sprawdzonych: kryteriów, warunków, rozwiązań organizacyjnych, technicznych i sprawozdawczych;
- f) szybkie uruchomienie środków na programy stypendialne w ramach FEO 2021-2027, aby uniknąć przerw we wdrażaniu tego typu wsparcia;
- g) wdrożenie dodatkowych działań informacyjnych skierowanych do nauczycieli nt. ich zobowiązań i odpowiedzialności jako opiekuna dydaktycznego stypendysty;
- h) przeznaczenie wyższego budżetu na programy stypendialne, w tym zwiększenia kwoty stypendium oraz zróżnicowania jego wysokości od poziomu szkoły i osiągnięć naukowych uczniów;
- i) większe preferowanie projektów obejmujących trwałą i wielowymiarową współpracę z pracodawcami oraz tworzenie w szkołach i placówkach warunków odzwierciedlających rzeczywiste warunki pracy właściwe dla nauczanych zawodów;
- j) położenie nacisku na działania przyczyniające się do wzmocnienia umiejętności matematyczno-przyrodniczych uczniów oraz na nowoczesne zajęcia z zakresu TIK;
- k) wsparcie uczniów i szkół w zakresie kształcenia zdalnego;
- l) wsparcie psychologicznego i pedagogicznego uczniów;
- m) wprowadzenie możliwości kształcenia trenerów i doradców zawodowych osób dorosłych w profilowaniu kierunków kształcenia ustawicznego;
- n) udział w kształceniu ustawicznym, osób spoza kategorii grup defaworyzowanych, poprzez zniesienie preferencji udziału osób 50+, o niskich kwalifikacjach i mieszkańców terenów wiejskich;
- o) wprowadzenie dłuższych form kształcenia formalnego i poza formalnego w ramach Europejskiego Budżetu Opolskiego, jak również podniesienie górnej granicy bonu na szkolenia zgodnie ze wskaźnikiem inflacji, w celu umożliwienia uczestnikom korzystania ze specjalistycznych, drogich kursów, szkoleń.

Wypracowane w toku badania wnioski i rekomendacje zwiększą skuteczność, użyteczność i trwałość oferowanego wsparcia w obszarze edukacji. Tabela rekomendacji uwzględnia 17 zaleceń, w tym:

- 15 rekomendacji jest o charakterze programowym operacyjnym – tzn. dotyczą potrzeby uwzględnienia postulowanych kwestii wdrożeniowych oraz usprawnień do *Funduszy Europejskich dla Opolskiego 2021-2027*;
- 2 rekomendacje są o charakterze horyzontalnym - tzn. dotyczącą realizacji polityki spójności i wykraczają poza jeden program operacyjny i dotyczą poziomu ogólnopolskiego (tym samym ich wdrożenie sędowane zostało na Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej oraz Ministerstwo Edukacji i Nauki).

